

Jak vyzbrojit L-159?

Chceme-li se zabývat problematikou výbroje letounu L-159, je nutné nejdříve tento stroj brát nejen jako letoun, ale jako celý zbraňový systém. Ačkoliv se to může zdát jasné, v praxi tomu tak není a bohužel nejen laická veřejnost, ale často ani vojenští odborníci jej takto nechápou. Svědčí o tom například časté věty typu „Aspoň budou mít piloti na čem létat.“

„Takovýto postoj je ale nesprávný, neboť vojenské letadlo není určeno k tomu, aby jen létalo, ale hlavně k tomu, aby bojovalo,“ říká Juraj Urban z Národního úřadu pro vyzbrojování. Bohužel tuto skutečnost si mnoho lidí v minulosti neuvědomilo, i když zde samozřejmě velkou roli sehrál fakt, že vývoj L-159 byl do značné míry politickým zadáním. Přesto se v rámci vývoje letounu podařilo integrovat a odzkoušet většinu typů výbroje a alca je tak dnes schopná je používat. Hlavní problém leží jinde. „V projektu nikde nebyly specifikovány finanční prostředky, které by byly určeny na nákup konkrétních zbraňových systémů, na jejich množství a nebyl ani stanoven systém výcviku,“ vysvětluje Josef Ne-

uman, zástupce ředitele projektu L-159 z NÚV. Dnes se navíc postupně ukazuje, že možnosti nasazení tohoto typu v rámci aliančních operací nebude tolik, kolik se původně předpokládalo, a tak zde vystává nutnost co nejrychleji přesně stanovit, jak bude L-159 využívána. „Ať už ale vybereme jakékoliv řešení, bez výbroje zůstane alca jen drahou hračkou na létání,“ doplňuje Josef Neuman.

Bohužel ale i v době, kdy již byly převzaty téměř všechny vyrobené stroje, panuje v armádě stále velká nejednotnost v tom, k čemu má L-159 vlastně sloužit, jaké zbraně jsou perspektivní a v boji použitelné a jakým způsobem jejich použití cvičit. Je ale zřejmé, že je velký

rozdíl mezi odhazováním skutečné, byť cvičné pumy a simulovaným náletem, při němž bude odhoz nebo odpálení zbraně jen fiktivní. I přes tuto názorovou nejednotnost se nyní podíváme, jaké jsou možnosti vyzbrojení L-159.

RAKETU NELZE KOUPI JAKO ROHLÍK

Oprostěme se od výše popsaných problémů a vycházejme z toho, že letoun má integrovanou veškerou požadovanou výbroj a nám už zbývá ji pouze pořídit. Ani to však není jednoduchý proces. „V současnosti zjišťujeme, že realizovat nákupy drahých zbraňových systémů v jednom roce je prakticky nemožné,“ říká Josef Neuman. „Většina těchto zbraní je americké výroby, i když je možné je pořídit také od zahraničních licenčních výrobců. Ale v každém případě, zejména pak pokud jde o takzvanou inteligentní munici, se nikdy nic nevyrábí na sklad, a tak je nutné na pořízení počítat zhruba se dvěma až třemi roky,“ doplňuje ho Juraj Urban. S tím ale u nás stále málokdo kalkuluje, a tak je například již dnes jasné, že budeme-li chtít pro chystaný

nadzvukový letoun v roce 2005 protiletadlovou řízenou střelu středního dosahu (a to bude pravděpodobně nutnost), novou ji v žádném případě nekoupíme a budeme tak muset hledat mezi starší výzbrojí ve skladech aliančních armád. Například jen získání vývozní licence v USA trvá až šest měsíců a tuto dobu musí respektovat všichni včetně největších výrobců. Jak říká Josef Neuman, zatímco ve světě se tomu většina armád přizpůsobila a plánuje nákupy s ohledem na tyto podmínky, náš akviziční systém toho stále není schopen.

VZDUCH-ZEMĚ

I když stále ještě nebyly ukončeny veškeré vojenské zkoušky, možnosti použití konkrétní výzbroje jsou již dány. V rámci projektu L-159 byly jako součást protipozemní výzbroje požadovány neřízené rakety. Podnikové zkoušky raket CRV-7 včetně cvičného kontejneru kanadského výrobce Bristol byly ukončeny s kladným výsledkem, zatímco vojenské zkoušky jsou splněné zhruba z poloviny. „Nákup těchto raket by byl možný, v České republice působí výhradní zástupce výrobního podniku, který je navíc velice pružný. V případě pořízení CRV-7 bychom mohli očekávat dodávky zhruba 4-6 měsíců po podpisu smlouvy,“ říká Josef Neuman. „Samozřejmě že současné možnosti naší armády jsou dosti omezené, a tak bychom rádi pořídili alespoň cvičné kontejnery a zejména pak cvičné pumy,“ doplňuje.

Nákup cvičných pum by se mohl jevit jako nejméně problémový, neboť je možné je provést prakticky kdekoli v světě. Jak jsme se dověděli na NUV, nejvýhodnější z hlediska ceny i pružnosti se zatím jeví nákup v Turecku, které licenčně vyrábí americké pumy. Problém je ale jinde, a to v certifikaci výrobku. Ačkoliv se v podstatě jedná jen o kus železa s indikátorem dopadu, bylo velmi složité najít americký předpis, který by umožňoval provoz tohoto systému u nás. „Když se nám to podařilo, zjistili jsme, že na onom předpisu je napsáno, že je duševním

majetkem USA a jeho využití podléhá přísným pravidlům,“ vysvětluje Josef Neuman. V podstatě jde o to, že veškeré americké vojenské předpisy jsou shromážděné ve speciální databázi a každý, kdo chce jejich služeb využívat, musí splnit mnoho podmínek a zejména pak zaplatit patřičnou částku. V současnosti probíhají jednání jak zajistit přístup do této databáze a následně tak umožnit zavedení cvičných pum pro L-159.

Speciální kapitolu představují laserem naváděné pumy, které byly také na L-159 integrovány. „Bohužel i zde panuje nejednotnost v názoru na jejich použití a zejména pak na způsob výcviku,“ říká Josef Neuman. Řada pilotů si podle jeho slov myslí, že je možné výcvik provádět za pomoci počítačových systémů a klasických cvičných pum. Zahraniční zkušenosti ale ukazují, že mnohem efektivnější jsou speciální cvičné systémy. Existují v podstatě dva druhy, a to plnohodnotná laserem naváděná puma bez bojové části, tedy bez výbušnin nebo naváděcí hlavičky instalovaná jen na jakousi jednoduchou trubku, která však má identický způsob navádění a řízení jako ostrá puma a jejíž jediný rozdíl je tak v menší hmotnosti a změněných balistických vlastnostech. Nicméně podle odborníků z NUV by byl tento systém pro výcvik ideálním řešením, a to jak z hlediska ceny, tak i bezpečnosti, neboť v případě chybného odhozu je podstatný rozdíl, jestli na zem dopadne 250 nebo jen 20 kilogramů. Tento systém ale zatím ze strany armády požadován není, a tak nebyl do letounu L-159 ani integrován.

Naopak ostrá munice integrována byla (konkrétně laserem naváděné pumy GBU-12 a GBU-16 systému PAVEWAY II) a jejich nákupu kromě nedostatku financí nic nebrání. „Jejich použití bylo odzkoušeno s uspokojivým výsledkem, i když zejména v případě těžší GBU-16 by bylo nutné dodržovat určitá omezení kvůli menšímu výkonu letounu,“ upřesňuje Josef Neuman.

Původně se pro alky plánovaly i protipozemní řízené střely AGM-65B Maverick, které byly

také na letounech vyzkoušeny. „Dnes se řada lidí domnívá, že jde o zbraň zastaralou, která se navíc již řadu let v této verzi nevyrábí,“ vysvětluje Josef Neuman. Podle něj by však i tyto starší mavericky byly vhodné zejména pro výcvik, neboť princip jejich použití se od nových verzí příliš neliší. Byla zde poměrně zajímavá nabídka americké firmy Raytheon na získání střel AGM-65B z výzbroje švýcarského letectva, nicméně Ministerstvo obrany ČR tuto nabídku odmítlo, protože s ohledem na škrty v rozpočtu bylo rozhodnuto nepožítovat pro L-159 ani pro chystaný nadzvukový letoun žádnou protipozemní výzbroj a veškeré prostředky soustředit jen do kategorie vzduch-vzduch.

VZDUCH-VZDUCH

V podstatě jedinou zbraní této kategorie pro L-159 jsou střely AIM-9M Sidewinder, které byly úspěšně vyzkoušeny, jsou zavedeny ve výzbroji a v květnu byl vydán souhlas s jejich použitím. V současnosti naše armáda disponuje dvacítkou střel verze AIM-9M 1-2, které jsme získali v rámci pomoci USA před loňským summitem NATO. Kontrakt ale obsahuje i dalších osm desítek střel v modernější verzi AIM-9M 8-9, jejichž dodávky by měly být zahájeny zhruba v polovině příštího roku. Na rozdíl od prvních dvaceti, které byly dodány přímo ze skladů US Navy, prodou tyto střely kompletní repasi u výrobce, kde budou prakticky veškeré součásti vyměněny za nové. Součástí kontraktu by pak měla být i zhruba dvacítk cvičných sidewinderů.

I když jsou omezení vyplývající z nedostatku financí pochopitelná, rozhodnutí o nepořízení protipozemní výzbroje je zejména v případě L-159 značně kontroverzní, protože prakticky popírá hlavní smysl tohoto letounu, který je od začátku označován jako bitevník. Jak se zdá, najít způsob využití tohoto typu bude asi největším problémem, jehož příčiny je nutné hledat již v samotných počátcích tohoto největšího armádního projektu posledních let.

Tomáš SOUŠEK

Foto: Michal ZDOBINSKÝ a Jan KOUBA

